

Zakendoen in Midden-Europa en de Balkan

Jan Limbeek

Ieder jaar brengt de Wereldbank een rapport uit dat voor 183 landen aangeeft hoe het met hun zakenklimaat is gesteld. Deze *Doing Business*-lijst geeft een indicatie van hoe moeilijk of makkelijk het in een bepaald land voor ondernemers van kleine of middelgrote bedrijven is om een bedrijf te voeren in vergelijking met met andere landen. Sinds het eerste rapport in 2004 uitkwam is het mondiale zakenklimaat steeds verbeterd.

Doing Business beoordeelt de regels op tien gebieden die belangrijk zijn in de levenscyclus van een bedrijf: van het opzetten ervan of uitbreiden met een magazijn tot het regelen van een faillissement (*resolving insolvency*). *Doing Business* (DB) beoordeelt telkens de situatie van het voorafgaande jaar. *DB2012* kijkt naar de stand van zaken van juni 2011, behalve voor het betalen van belastingen, dat geheel 2010 beslaat.

Teneinde een goede internationale vergelijking te kunnen maken, doen de opstellers van het rapport een aantal concessies die de waarde van de lijst nogal devalueren. In de grootste stad van een land beoordelen de onderzoekers kleinere bedrijven die 100 procent binnenlands eigendom zijn en de officiële regels volgen. In veel gevallen is dit een onrealistische situatie. Indien het verkrijgen van bouwvergunningen of een elektriciteitsaansluiting lang duurt en/of kostbaar is in het geval het management de officiële regels zou volgen, zal men in de praktijk bijvoorbeeld smeergeld betalen.

Buitenlandse investeerders die het zakenklimaat in een land willen beoordelen, hebben weinig aan de lijst omdat die alleen de situatie bekijkt van het kleinbedrijf, zonder buitenlandse (mede-)eigenaars, alleen in de grootste stad, waar alleen officiële regels gelden, zonder rekening te houden met speciale afspraken of economische zones. Slechts als algemene indicator van de bedrijfsvriendelijkheid van de overheid, is de lijst voor hun waardevol.

Een verdere beperkende factor is dat *Doing Business* alleen kijkt naar het gemak van zakendoen. Alles wat daar niet mee te maken heeft, komt niet aan de orde, maar is wel van cruciale betekenis voor een bedrijf. Denk aan kwaliteit van de infrastructuur, kwaliteit van werknemers, de koopkracht en omvang van de afzetmarkt, bescherming tegen diefstal, transparantie van overheidsaanbestedingen, kracht van instituties en macro-economische omstandigheden.

De lijst is onder meer bedoeld om te laten zien waar en hoe hervormd kan worden, opdat de overheid niet elke keer opnieuw het wiel hoeft uit te vinden. Hervormingen om zakendoen te vereenvoudigen hoeven weinig te kosten en vormen daardoor een welkome stimulans voor het bedrijfsleven in de huidige economisch zware tijden.

Niet alleen houdt *Doing Business* de hoogte bij van de belastingen die een kleinere onderneming moet betalen, ook het aantal belastingen en de tijd die een bedrijf kwijt is aan het betalen van belastingen, tellen mee voor het bepalen van de rangorde. Een groot aantal minder ontwikkelde landen heeft een relatief grote administratieve last en staat daarom vrij laag in deze subcategorie. Dit hoeft niet automatisch te betekenen dat hun belastingdruk hoog is. Bovendien geldt in het algemeen dat een groter deel van de economie in de informele sector belandt naarmate er meer belasting betaald moet worden. Daar

betalen bedrijven helemaal geen belasting, waardoor het verschil tussen de officiële en de echte last groot kan zijn.

In het Westen bestaat het beeld dat het met de bescherming van de minderheidsaandeelhouders in het vroegere Oostblok slecht gesteld is. Potentiële investeerders die bang zijn dat hun geld verloren gaat, zullen terughoudend zijn met het verstrekken van kapitaal, tenzij ze meerderheidsaandeelhouder kunnen worden. In een fictief scenario, waarin de directeur van een bedrijf geld wegsluit, wordt in de meeste landen redelijke bescherming geboden. Alleen Kosovo (174), Kroatië (133) en Hongarije (122) doen het slechter dan Nederland (111). Op dit gebied scoort Nederland dus relatief slecht.

Wereldwijd maken bijna alle landen het zakendoen steeds eenvoudiger. Maar vanwege het relatieve karakter van de rangorde is dit alleen zichtbaar bij landen die bovengemiddeld hervormen. In Midden-Europa en de Balkan presteert geen enkel land echt slecht. Van de hier besproken 18 landen zitten er maar drie onder plaats 83: Servië (92), Kosovo (117) en Bosnië-Herzegovina ((125). Moldova stond ook laag, maar heeft in het afgelopen jaar een grote sprong gemaakt van plek 99 naar 81. Naar verhouding boekten Macedonië (van plek 34 naar 22) en Letland (van 31 naar 21) grotere vooruitgang. Naast deze drie landen lieten nog twee landen verbetering zien, Tsjechië en Bosnië-Herzegovina; de overige 13 landen scoorden slechter.

Een andere publicatie, [Doing Business in South East Europe 2011](#), bespreekt het zakenklimaat op vier gebieden in 22 steden in zeven Balkanlanden. Binnen een land kunnen grote verschillen tussen steden optreden. Zo doet in Montenegro de stad Pljevlja het aanmerkelijk beter dan Podgorica en doet in Servië Zrenjanin het beter dan Belgrado. Er hoeven natuurlijk geen grote regionale verschillen te zijn: de drie besproken steden in Macedonië scoren bijvoorbeeld allemaal goed.

Tabel 1 Rangorde onder 22 steden in de Balkan in vier categorieën van zakendoen

Land	Stad	Bedrijf beginnen	Bouwvergunningen verkrijgen	Eigendom registreren	Contracten afdwingen
Albanië	Durres	9	11	13	14
	Shkodra	8	3	9	11
	Tirana	10	...	16	18
	Vlora	7	9	10	10
Bosnië-Herzegovina	Banja Luka	18	3	21	15
	Mostar	20	13	22	20
	Sarajevo	19	9	19	19
Kosovo	Pristina	22	17	18	21
	Prizren	21	6	14	22
Macedonië	Bitola	2	12	3	5
	Skopje	1	2	15	9
	Tetovo	3	3	6	3
Moldova	Balti	13	8	1	4
	Chisinau	17	19	1	2
Montenegro	Niksic	5	1	6	17
	Pljevlja	4	6	4	7
	Podgorica	6	18	20	16
Servië	Belgrado	11	21	16	11
	Krusevac	16	20	10	11
	Uzice	12	16	10	6
	Vranje	14	13	5	7
	Zrenjanin	14	13	6	1

Bron: [Doing Business in South East Europe 2011](#)

Tabel 2 Rangorde van eenvoud van zakendoen in 183 landen in *Doing business* 2011 en 2012

DB2012	DB2011	Land	Hervormingen DB2012	DB2012	DB2011	Land	Hervormingen DB2012	DB2012	DB2011	Land	Hervormingen DB2012
1	1	Singapore	0	62	59	Polen	2	123	119	Uganda	1
2	2	Hong Kong	2	63	60	Ghana	0	124	123	Zwaziland	1
3	3	Nieuw Zeeland	1	64	70	Tsjechië	2	125	127	Bosnië-Herzegovina	2
4	4	Verenigde Staten	0	65	64	Dominica	0	126	120	Brazilië	1
5	5	Denemarken	1	66	69	Azerbeidzjan	0	127	125	Tanzania	1
6	7	Noorwegen	0	67	71	Koeweit	0	128	130	Honduras	2
7	6	Verenigd Koninkrijk	1	68	76	Trinidad en Tobago	0	129	126	Indonesië	1
8	15	Korea	3	69	91	Wit-Rusland	3	130	131	Ecuador	0
9	13	IJsland	2	70	67	Kirgizstan	0	131	128	West Bank en Gaza	0
10	8	Ierland	0	71	73	Turkije	2	132	139	India	1
11	14	Finland	1	72	65	Roemenië	2	133	133	Nigeria	0
12	10	Saudi Arabië	1	73	68	Grenada	0	134	136	Syrië	1
13	12	Canada	1	74	81	Solomon Eilanden	4	135	135	Soedan	0
14	9	Zweden	0	75	66	St. Vincent en de Grenadines	0	136	134	Filipijnen	1
15	11	Australië	1	76	75	Vanuatu	3	137	144	Madagascar	2
16	17	Georgië	4	77	72	Fiji	0	138	138	Cambodia	1
17	16	Thailand	1	78	74	Namibië	1	139	132	Mozambique	0
18	23	Maleisië	3	79	78	Malediven	0	140	137	Micronesia	0
19	19	Duitsland	0	80	79	Kroatië	1	141	150	Sierra Leone	4
20	20	Japan	0	81	99	Moldova	4	142	146	Bhutan	2
21	31	Letland	4	82	77	Albanië	1	143	142	Lesotho	1
22	34	Macedonië	4	83	86	Brunei Darussalam	1	144	140	Iran	0
23	21	Mauritius	0	84	80	Zambia	0	145	141	Malawi	2
24	18	Estland	0	85	82	Bahamas	0	146	148	Mali	2
25	24	Taiwan	2	86	89	Mongolië	1	147	152	Tadzjikistan	1
26	22	Zwitserland	2	87	83	Italië	1	148	143	Algerije	1
27	25	Litouwen	2	88	85	Jamaica	0	149	145	Gambia	3
28	27	België	2	89	98	Sri Lanka	2	150	151	Burkina Faso	3
29	26	Frankrijk	1	90	107	Uruguay	2	151	155	Liberia	3
30	30	Portugal	2	91	87	China	0	152	149	Oekraïne	4
31	29	Nederland	0	92	88	Servië	2	153	147	Bolivia	0

DB2012	DB2011	Land	Hervormingen DB2012	DB2012	DB2011	Land	Hervormingen DB2012	DB2012	DB2011	Land	Hervormingen DB2012
32	28	Oostenrijk	1	93	92	Belize	1	154	157	Senegal	4
33	35	Ver. Arabische Emiraten	2	94	115	Marokko	3	155	161	Equatoriaal-Guinea	1
34	32	Israel	2	95	84	St. Kitts en Nevis	1	156	160	Gabon	1
35	36	Zuid Afrika	3	96	95	Jordanië	2	157	156	Comoros	1
36	38	Qatar	2	97	93	Guatemala	0	158	153	Suriname	0
37	37	Slovenië	3	98	90	Vietnam	1	159	162	Mauritanië	1
38	33	Bahrein	0	99	94	Jemen	1	160	154	Afghanistan	1
39	41	Chili	3	100	101	Griekenland	2	161	165	Kameroen	2
40	49	Cyprus	1	101	97	Papua Nieuw-Guinea	0	162	158	Togo	2
41	39	Peru	3	102	100	Paraguay	2	163	174	Sao Tomé en Príncipe	4
42	47	Colombia	3	103	109	Seychellen	2	164	159	Iraq	0
43	42	Puerto Rico	2	104	103	Libanon	1	165	163	Laos	0
44	45	Spanje	1	105	96	Pakistan	0	166	164	Oezbekistan	1
45	50	Rwanda	3	106	102	Marshall Eilanden	0	167	170	Ivoorkust	3
46	40	Tunesië	0	107	110	Nepal	1	168	169	Timor-Leste	2
47	58	Kazachstan	1	108	105	Dominicaanse Republiek	1	169	177	Burundi	4
48	43	Slowakije	1	109	106	Kenia	1	170	167	Djibouti	1
49	53	Oman	3	110	108	Egypte	0	171	168	Zimbabwe	0
50	44	Luxemburg	0	111	104	Ethiopië	0	172	171	Angola	2
51	46	Hongarije	0	112	112	El Salvador	1	173	172	Niger	1
52	48	St. Lucia	0	113	114	Argentinië	0	174	166	Haiti	0
53	54	Mexico	3	114	113	Guyana	1	175	173	Benin	2
54	52	Botswana	0	115	111	Kiribati	0	176	181	Guinea-Bissau	2
55	61	Armenië	5	116	116	Palau	0	177	175	Venezuela	0
56	56	Montenegro	3	117	117	Kosovo	0	178	176	Dem.Republiek Congo	3
57	51	Antigua en Barbuda	0	118	122	Nicaragua	3	179	179	Guinea	1
58	62	Tonga	3	119	129	Kaap Verdië	3	180	178	Eritrea	0
59	57	Bulgarije	2	120	124	Rusland	4	181	180	Republiek Congo	1
60	55	Samoa	0	121	121	Costa Rica	2	182	183	Centraal Afrikaanse Rep.	3
61	63	Panama	1	122	118	Bangladesh	0	183	182	Tsjaad	2

Bron: www.doingbusiness.org

Tabel 3 Rangorde van Midden-Europa en de Balkan onder 183 economieën in *Doing business* 2011 en 2012, totaal en in tien subcategorieën

		Totaal	Bedrijf beginnen	Bouwvergunningen verkrijgen	Elektriciteit verkrijgen	Eigendom registreren	Kredieten krijgen	Investeerders beschermen	Belasting betalen	Internationale handel	Contracten afdwingen	Faillissement regelen
Albanië	DB2011	77	56	176	154	126	21	15	150	76	88	62
	DB2012	82	61	183	154	118	24	16	152	76	85	64
Bosnië- Herzegovina	DB2011	127	161	173	157	101	64	93	108	109	125	78
	DB2012	125	162	163	157	100	67	97	110	108	125	80
Bulgarije	DB2011	57	43	125	134	63	8	44	72	97	90	88
	DB2012	59	49	128	133	66	8	46	69	91	87	90
Estland	DB2011	18	38	37	48	13	37	60	42	4	28	75
	DB2012	24	44	89	48	13	40	65	51	3	29	72
Hongarije	DB2011	46	37	56	100	42	37	120	113	77	20	66
	DB2012	51	39	55	103	43	48	122	117	74	19	66
Kosovo	DB2011	117	165	169	120	66	21	172	45	129	157	31
	DB2012	117	168	171	124	73	24	174	46	131	157	31
Kroatië	DB2011	79	57	142	56	104	64	131	30	99	47	94
	DB2012	80	67	143	56	102	48	133	32	100	48	94
Letland	DB2011	31	52	103	115	56	4	60	64	15	14	86
	DB2012	21	51	112	84	32	4	65	67	15	17	32
Litouwen	DB2011	25	89	47	67	6	45	93	67	30	18	39
	DB2012	27	101	47	81	7	48	65	62	28	15	40
Macedonië	DB2011	34	5	147	119	67	45	16	24	70	65	55
	DB2012	22	6	61	121	49	24	17	26	67	60	55

		Totaal	Bedrijf beginnen	Bouwvergunningen verkrijgen	Elektriciteit verkrijgen	Eigendom registreren	Kredieten krijgen	Investeerders beschermen	Belasting betalen	Internationale handel	Contracten afdwingen	Faillissement regelen
Moldova	DB2011	99	96	164	162	19	96	108	79	139	15	97
	DB2012	81	88	164	160	18	40	111	83	134	26	91
Montenegro	DB2011	56	46	170	68	117	8	28	125	35	134	48
	DB2012	56	47	173	71	108	8	29	108	34	133	52
Polen	DB2011	59	115	159	64	87	8	44	128	36	69	74
	DB2012	62	126	160	64	89	8	46	128	46	68	87
Roemenië	DB2011	65	31	122	164	64	8	44	151	49	54	109
	DB2012	72	63	123	165	70	8	46	154	72	56	97
Servië	DB2011	88	81	174	77	98	21	74	140	78	94	91
	DB2012	92	92	175	79	39	24	79	143	79	104	113
Tsjechië	DB2011	70	130	65	149	48	45	93	129	69	79	32
	DB2012	64	138	68	148	34	48	97	119	70	78	33
Slovenië	DB2011	37	28	74	27	99	96	21	86	60	58	38
	DB2012	37	28	81	27	79	98	24	87	50	58	39
Slowakije	DB2011	43	74	50	94	8	21	108	126	91	74	33
	DB2012	48	76	50	102	10	24	111	130	95	71	35
Nederland	DB2011	29	68	92	68	47	45	108	41	12	28	11
	DB2012	31	79	99	67	48	48	111	43	13	28	7

Bron: www.doingbusiness.org

[Terug naar 'Achtergrond'](#)